

OD MITA DO ISTINE

Da li su **Ukrajina, Rumunija i Srbija najveći snabdevači radne snage iz Evrope na globalnim digitalnim platformama?**

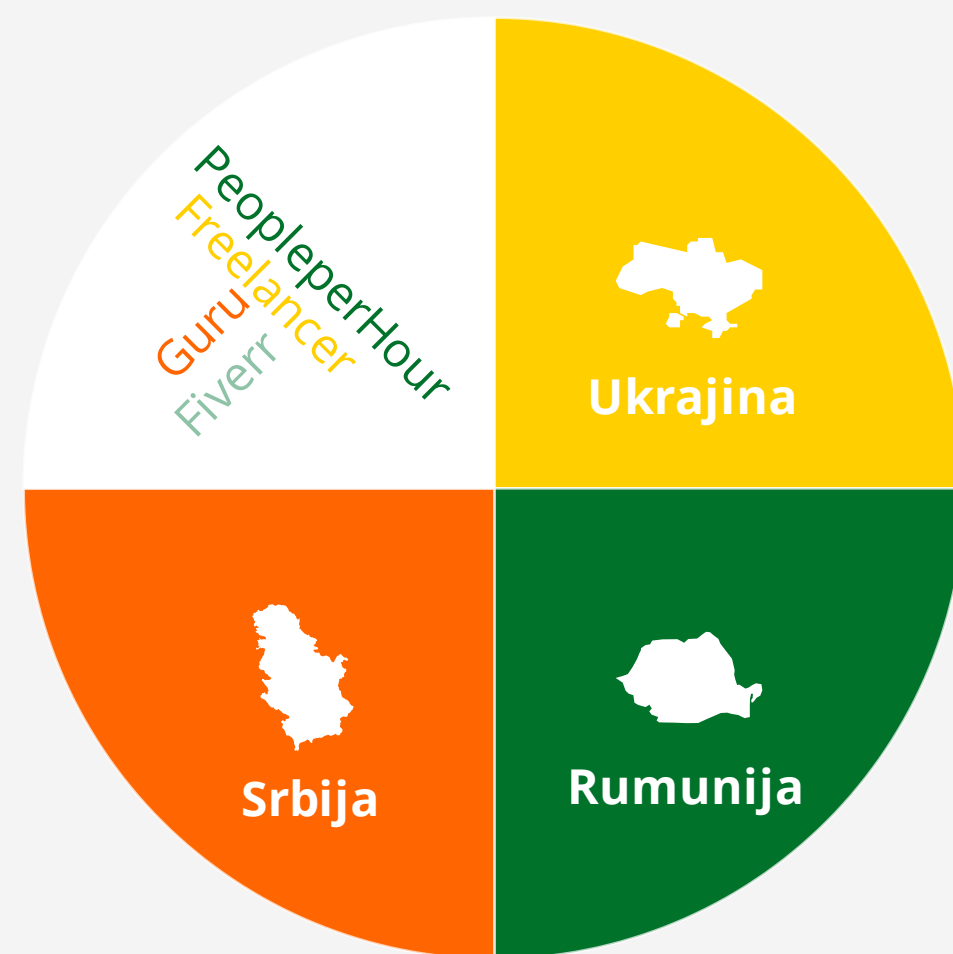

Kako je stvoren mit?

U seminalnoj analizi Svetske banke (Kuek, et all, 2015) Ukrajina, Rumunija i Srbija po prvi put su označene kao zemlje ključni snabdevači radnom snagom na globalnim digitalnim platformama, per capita. Od 2017. naovamo, tri zemlje pojavljuju se na mapi Online Labour Index-a (OLI), prvog ekonomskog instrumenta koji prikuplja podatke o ponudi i potražnji slobodne radne snage na Internetu u realnom vremenu, ali je vremenski period u kojem su podaci bili prikupljeni bio prekratak za izvlačenje dugoročnih zaključaka. U ad hoc istraživanjima (AnalyticsHelp, 2018) i analizama provajdera finansijskih usluga (Peyoneer, 2019), ove zemlje su se naizmenično pojavljivale kao zvezde digitalnog gig rada, ali su kriterijumi ostajali nedorečeni.

Ove godine, baza OLI Labour Index-a koja prati broj projekta koji se postavljaju na četiri globalne digitalne platforme, Freelancer-u, Fiverr-u, Guru-u i PeoplePerHour napunila je četiri godine (Septembar 2016), a baza radne snage tri godine (Jun 2017).

Zbog dužine skupljanja podataka pojavila se i mogućnost da pitanje - da li su Ukrajina, Rumunija i Srbija zaista najveći snabdevači radne snage na globalnim digitalnim platformama iz Evrope, dobije svoj odgovor.

4

Broj globalnih digitalnih platformi koje OLI analizira

3,5 miliona

Okvirni broj registrovanih korisnika na četiri platforme

100,000

Procenjeni broj gig radnika koji najmanje jednom nedeljno rade na platformi/ama

Metodologija

01

Baza

Podaci korišćeni u analizi su sekundarni, potiču iz OLI baze i prikazuju broj digitalnih radnika klasifikovanih u okviru 6 OLI profesija.

02

Podaci

Podaci prikazuju broj gig radnika po profesijama na dnevnom nivou. Baza obuhvata period od 16. juna 2017. do 11. oktobra 2020.

03

Obrada

Podaci koji se odnose na broj radnika na dnevnom nivou, obrađeni su tako da prikazuju prosečan broj gig radnika na nedeljnom nivou. Analiza strukture radne snage po profesijama vršena je na osnovu prosečne zastupljenosti svake profesije za celokupan period posmatranja.

Obe dimenzije: ukupan broj radnika i zastupljenost OLI profesija posmatrane su kroz njihovu 1) međusobnu komparaciju između Ukrajine, Rumunije i Srbije i 2) komparaciju sa globalnim trendovima i karakteristikama

Šta OLI baza može da pokaže, a šta ne?

OLI prikuplja podatke o broju gig radnika sa četiri globalne digitalne platforme (Freelancer, Fiverr, Guru i PeoplePerHour) i omogućava otvoren pristup bazi koja se odnosi na prikaz broja digitalnih radnika prema zemljama porekla na dnevnom nivou.

Inicijalno, broj radnika je prikazan po profesijama koje identifikuje OLI:

1) administrativni poslovi i unos podataka, 2) profesionalne usluge, 3) kreativne usluge i multimedija, 4) prodaja i marketing, 5) razvoj softvera i 6) pisanje i prevođenje.

Međutim, iako informativna u pogledu ukupnog broja radnika i broja radnika po OLI profesijama, baza ne prikazuje rodnu dimenziju digitalnog rada.

Cilj ove analize CENTRA je da preciznije odredi globalnu poziciju, ključne trendove i ostale upečatljive karakteristike ponude digitalnog rada u Ukrajini, Rumuniji i Srbiji.

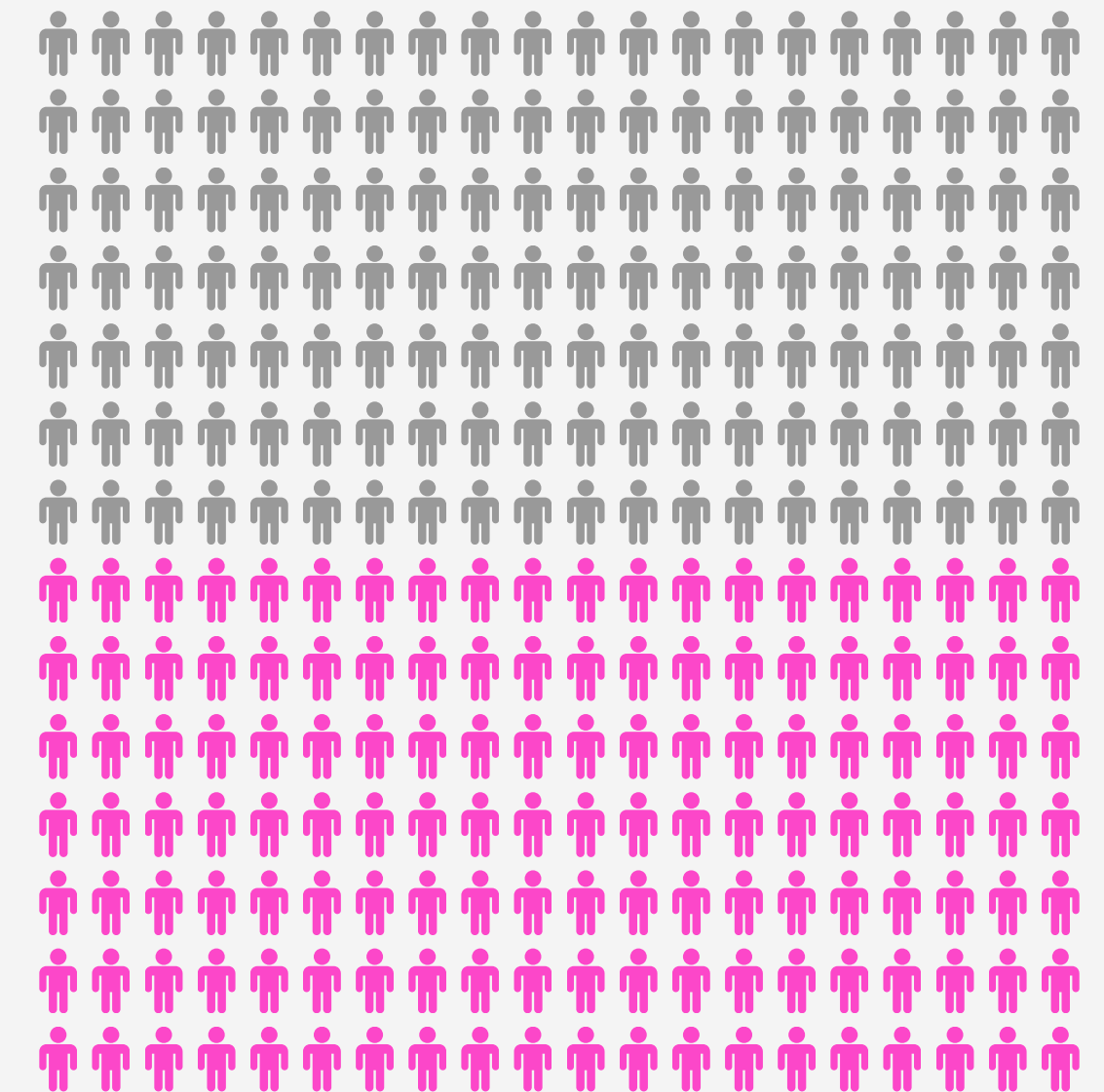
Kao što je rečeno u opisu metodologije OLI, ovaj pristup ne obuhvata sve digitalne platforme na kojima se registruju gig radnici iz Ukrajine, Rumunije i Srbije nudeći veštine, obavljajući poslove i ostvarujući zarade. Shodno tome, treba naglasiti da je OLI baza u mogućnosti da identifikuje samo deo stvarnog broja digitalnih radnika u ovim zemljama.

Najpopularnija platforma u Rumuniji jeste Freelancer, ali priličan broj rumunskih gig radnika registrovan je (i) na Upwork-u, odnosno na platformi čije podatke OLI baza ne obuhvata. Upravo je ovo veoma popularna platforma u Srbiji, sa registrovanih preko 11,000 digitalnih radnika (UpWork, 2020).

S druge strane, obim ponude digitalnog rada u Ukrajini još je teže proceniti, s obzirom da su među gig radnicima iz ove zemlje, osim internacionalnih, popularne domaće (Freelancehunt.com, Freelance.ua), ali i ruske digitalne platforme (Freelance.ru, Fl.ru, Weblancer.net) (ILO, 2018).

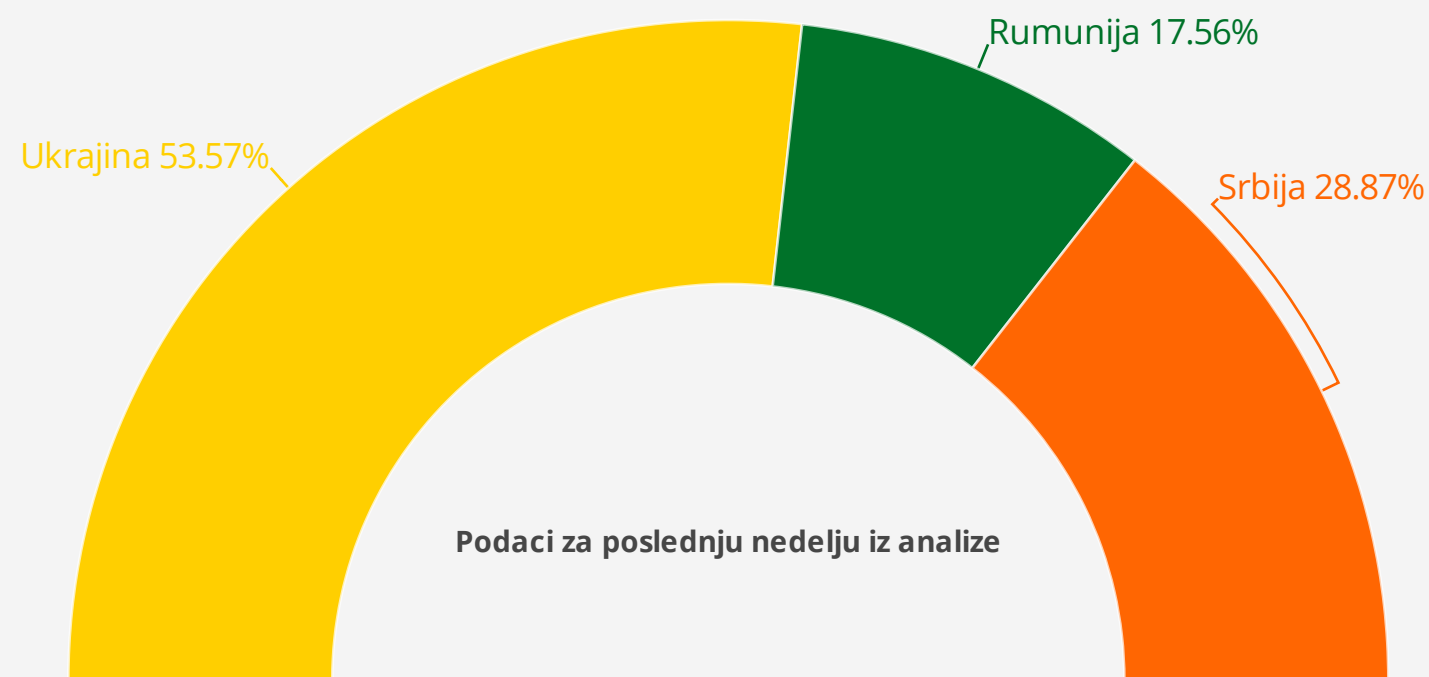
Dodatno ograničenje u preciznijem merenju broja gig radnika jeste učestala praksa iste osobe da se registruje i radi na različitim digitalnim platformama. Prisustvo istih radnika na različitim platformama, za sada, ostaje izvan mogućnosti čak i približnog identifikovanja.

Procenjuje se da na četiri globalne platforme koje su deo OLI baze postoji oko 3.5 miliona registrovanih korisnika, pri čemu oko 100,000 gig radnika barem jednom nedeljno radi na platformi/ama (OLI, 2020). Ipak, kako baza ne obuhvata sve platforme, pretpostavlja se da je ukupan broj onlajn radnika verovatno dvostruko veći od broja koji predstavlja ova analiza.

● Van OLI baze ● OLI baza

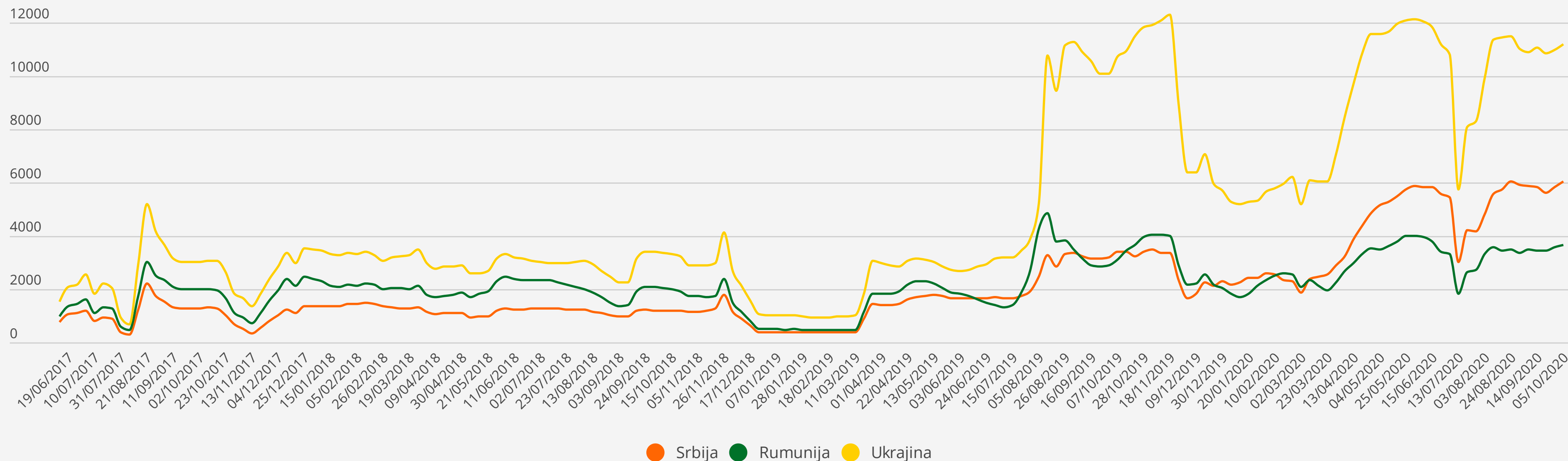
Razvoj digitalnog rada u Ukrajini, Rumuniji i Srbiji

GRAFIKON 1 Prosečni broj digitalnih radnika na nedeljnom nivou

U narednom delu analize fokus je na komparaciji ključnih trendova i karakteristika ukrajinskih, rumunskih i srpskih gig radnika. Sagledavanje obima digitalne radne snage iz Ukrajine, Rumunije i Srbije naročito je interesantno, s obzirom da se radi o zemljama koje imaju relativno male i prilično nerazvijene ekonomije, pa čak i znatno manju populacionu bazu u poređenju sa globalnim liderima u ponudi gig rada. Sa višegodišnjim pozicioniranjem u svetskih top 20, Ukrajina, Rumunija i Srbija se svakako mogu okarakterisati kao neočekivani snabdevači digitalnim radnicima.

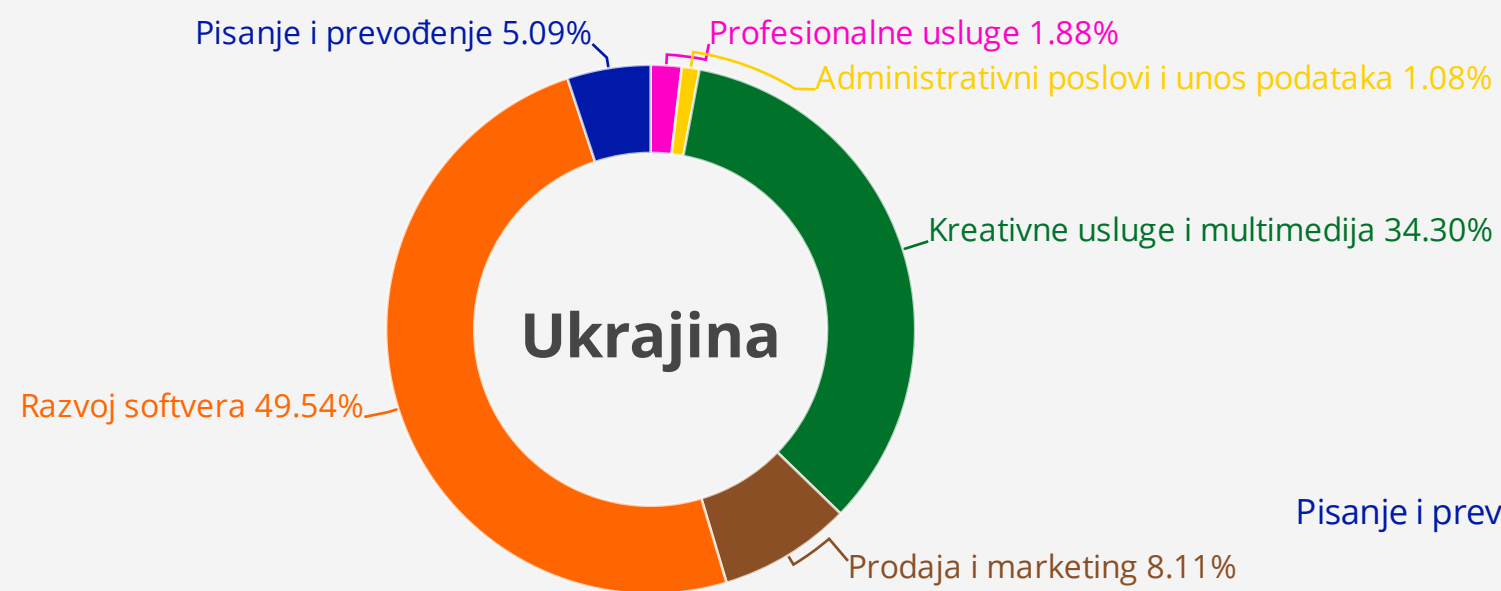
U komparativnom kontekstu, poredak prema prosečnom broju gig radnika se ne menja značajno tokom čitavog perioda posmatranja. Generalno, Ukrajina se zadržava na leaderskoj poziciji, dok su izvesna smenjivanja na drugoj i trećoj poziciji prisutne u slučaju Rumunije i Srbije. Veći deo perioda Rumunija se prema broju radnika nalazi iznad Srbije. Privremena zamena pozicija dešava se u julu 2019. godine, ali se već krajem istog meseca Rumunija vraća na drugu poziciju. Slična preklapanja dešavaju se i početkom 2020. godine, a prema prikazanom može se zaključiti da je pandemija doprinela intenzivnijem rastu broja srpskih gig radnika, pa se od marta ove godine Srbija nalazi na drugoj poziciji, ispred Rumunije.

GRAFIKON 2 Kretanje broja digitalnih radnika na nedeljnom nivou

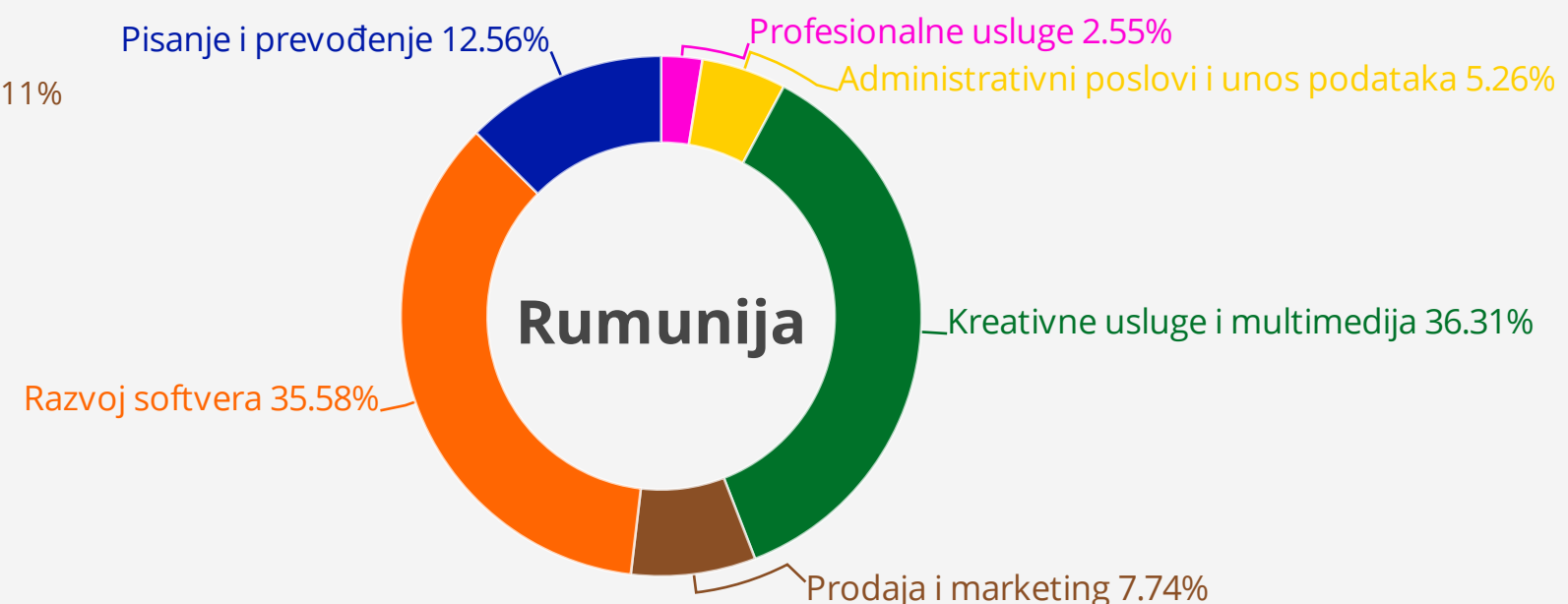
Struktura ponude na digitalnom tržištu: koje veštine dominiraju među ukrajinskim, rumunskim i srpskim gig radnicima?

- PROFESIONALNE USLUGE
- ADMINISTRATIVNI POSLOVI I UNOS PODATAKA
- KREATIVNE USLUGE I MULTIMEDIJA
- PRODAJA I MARKETING
- RAZVOJ SOFTVERA
- PISANJE I PREVOĐENJE

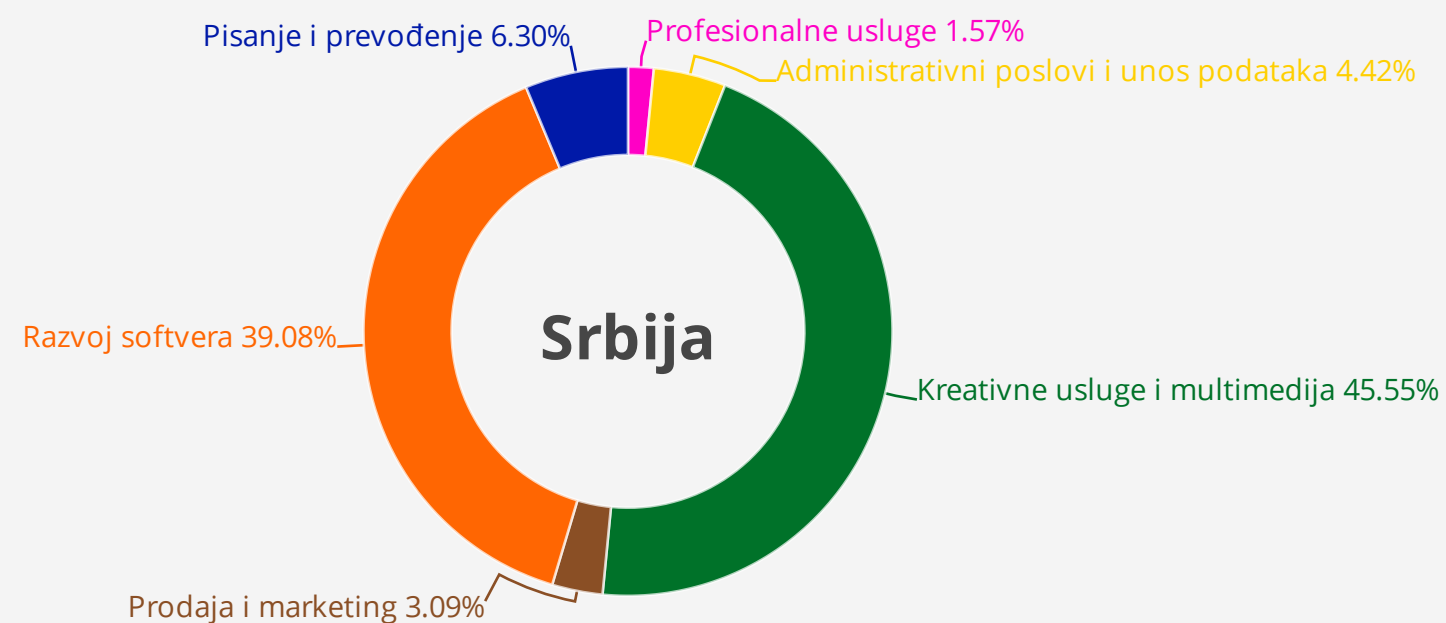
GRAFIKON 3 Ukrajinski gig radnici - zastupljenost OLI profesija

Dominantne profesije među rumunskim gig radnicima su kreativne usluge i multimedija i razvoj softvera, oba po 36% udela u ukupnoj ponudi rada. Pisanje i prevođenje zauzima 13% od svih profesija koje rumunski radnici nude, a slede prodaja i marketing sa 8%, administrativni poslovi i unos podataka sa 5% i profesionalne usluge sa 2% kao vrlo retka veština u ovoj grupi digitalnih radnika.

GRAFIKON 4 Rumunski gig radnici - zastupljenost OLI profesija

Sa udelom od 46%, najdominantnija ponuda srpskih gig radnika je iz domena kreativnih usluga, a značajan udeo od 39% imaju i poslovi iz domena razvoja softvera. Na trećem mestu su pisanje i prevođenje sa 6%, a ovu profesiju prate administrativni poslovi i unos podataka sa 4%. Sa svega 1.6%, profesionalne usluge predstavljaju najmanje zastupljene veštine među srpskim gig radnicima.

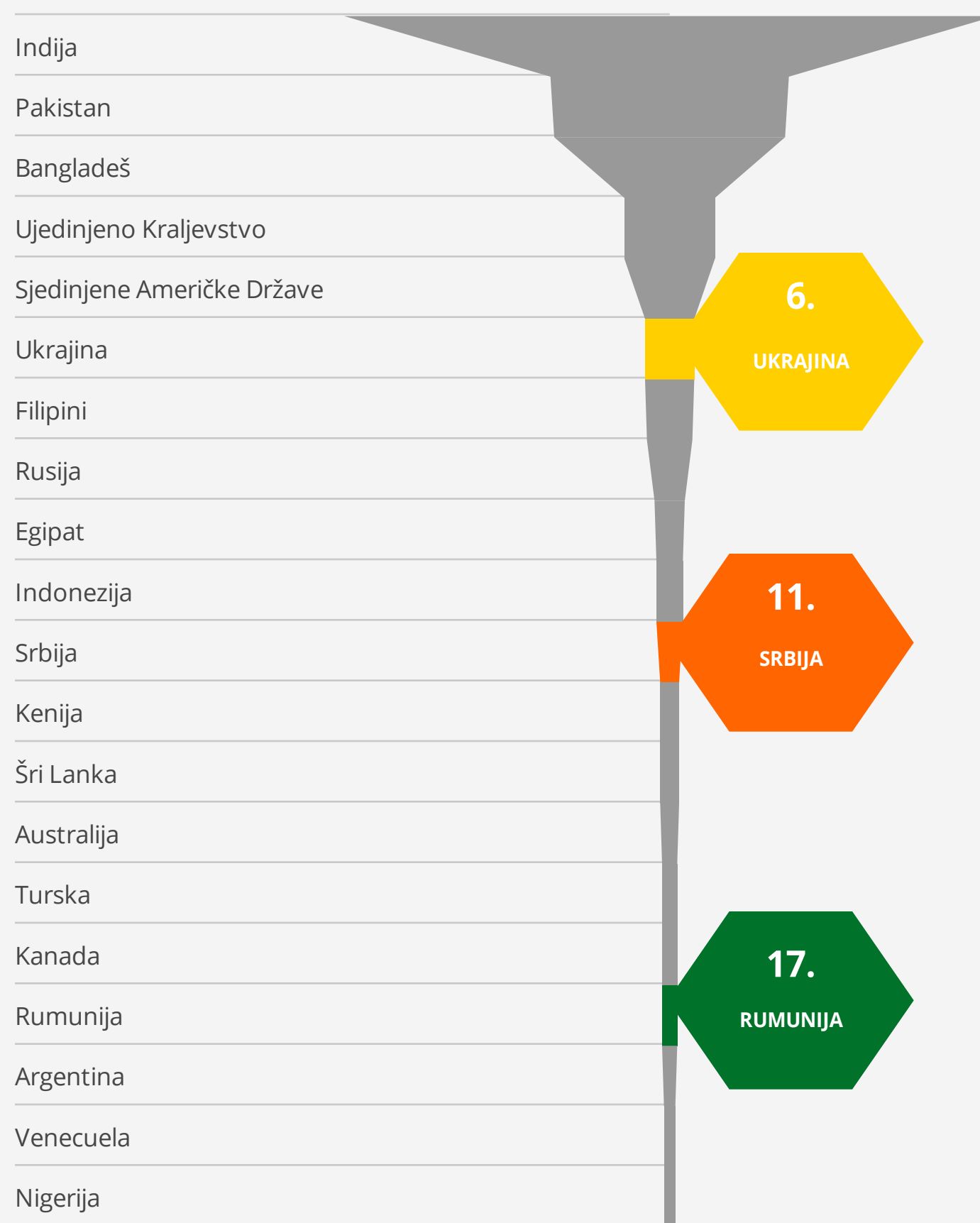
GRAFIKON 5 Srpski gig radnici - zastupljenost OLI profesija

Profesionalne usluge su prilično retka profesija među radnicima u sve tri zemlje (oko 2%), dok su administrativni poslovi u prilično sličnoj meri zastupljeni u Rumuniji i Srbiji, sa 4% nasuprot 5%. U Srbiji je udeo veština koje se klasifikuju kao pisanje i prevođenje sličan udelu datih veština u Ukrajini (6% nasuprot 5%). S druge strane, oblast prodaje i marketinga sa svega 3% među srpskim gig radnicima je profesija koja je najmanje zastupljena u poređenju sa ostale dve zemlje.

Ukrajina se po broju digitalnih radnika tokom čitavog perioda nalazi u top 10 zemalja. Rumunija i Srbija opstaju na nešto proširenijoj listi, krećući se u okviru top 15, odnosno top 20 zemalja snabdevača digitalnom radnom snagom.

Procentualno mereno, u prethodne 4 godine broj digitalnih radnika u Ukrajini i Srbiji je porastao za 87%, a u Rumuniji za 75%.

Značajna uloga ovih država u snabdevanju gig radnicima indikativna je s obzirom da populacije Ukrajine, Rumunije i Srbije čine svega 0.006%, 0.003% i 0.001% od ukupne svetske populacije, respektivno.

GRAFIKON 6 Top 20 zemalja snabdevača digitalnom radnom snagom

Da li je vrh sveta dosadno mesto?

Na globalnom planu, „šampionska postolja“ po broju gig radnika prilično očekivano dele zemlje sa velikim populacijama, odnosno Indija, Bangladeš i Pakistan, pri čemu je jedino Indija tokom čitavog posmatranog perioda ostala svetski lider. Generalno, ove tri zemlje su u periodu od juna 2017. do oktobra 2020. (174 nedelje), opstajale na listi top tri snabdevača digitalne radne snage u svetu. Ovakav plasman kratkoročno je bio promenjen od kraja 2018. do desete nedelje u 2019. godini, kada su Sjedinjene Američke Države zauzele poziciju svetskih „vicešampiona“ po broju gig radnika. Promene u poretku desile su se tokom aprila 2020. godine, kada je Pakistan, sa druge pozicije „zbacio“ Bangladeš po broju registrovanih radnika na praćenim platformama. Inače, Pakistan je, kratkoročno, u različitim periodima ustupao treću poziciju Sjedinjenim Američkim Državama.

Interesantno je napomenuti da je, u regionalnom kontekstu, Severna Makedonija tokom prvih godina postojanja OLI baze beležila veći broj digitalnih radnika u odnosu na Srbiju.

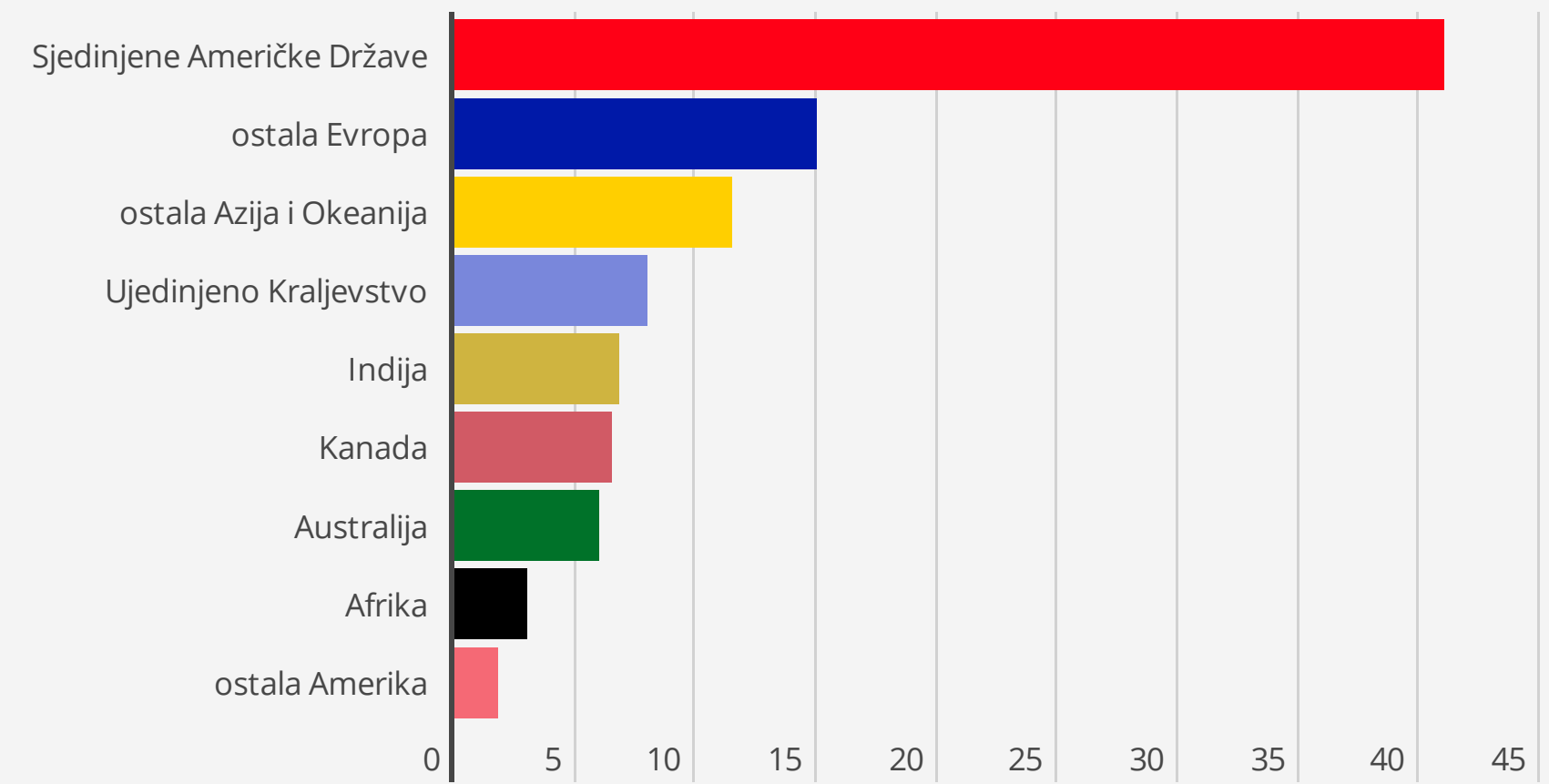
Ovakav poredak se menja od početka 2019. godine kada se u Srbiji ostvaruje intenzivniji rast broja gig radnika, dok broj radnika iz Severne Makedonije koji rade na platformama stagnira.

Ipak, ni ovako uočeni raniji trendovi ne mogu okarakterisati Severnu Makedoniju kao regionalnog lidera tokom 2017. i 2018. godine, budući da OLI baza "broji" radnike sa samo četiri platforme, među kojima nije Upwork, kao vodeća globalna platforma sa najvećim brojem registrovanih frilensera.

Pogled u ogledalu: ko su najveći globalni poslodavci i koje veštine traže?

Uočljivo je da najveći broj korisnika gig usluga sa udelom na globalnom tržištu od gotovo 43% dolazi iz Sjedinjenih Američkih Država. Njih prate poslodavci evropskih država, izuzev Ujedinjenog Kraljevstva, budući da ova zemlja sama zauzima visoku četvrtu poziciju prema udelu u globalnoj tražnji za digitalnim radnicima.

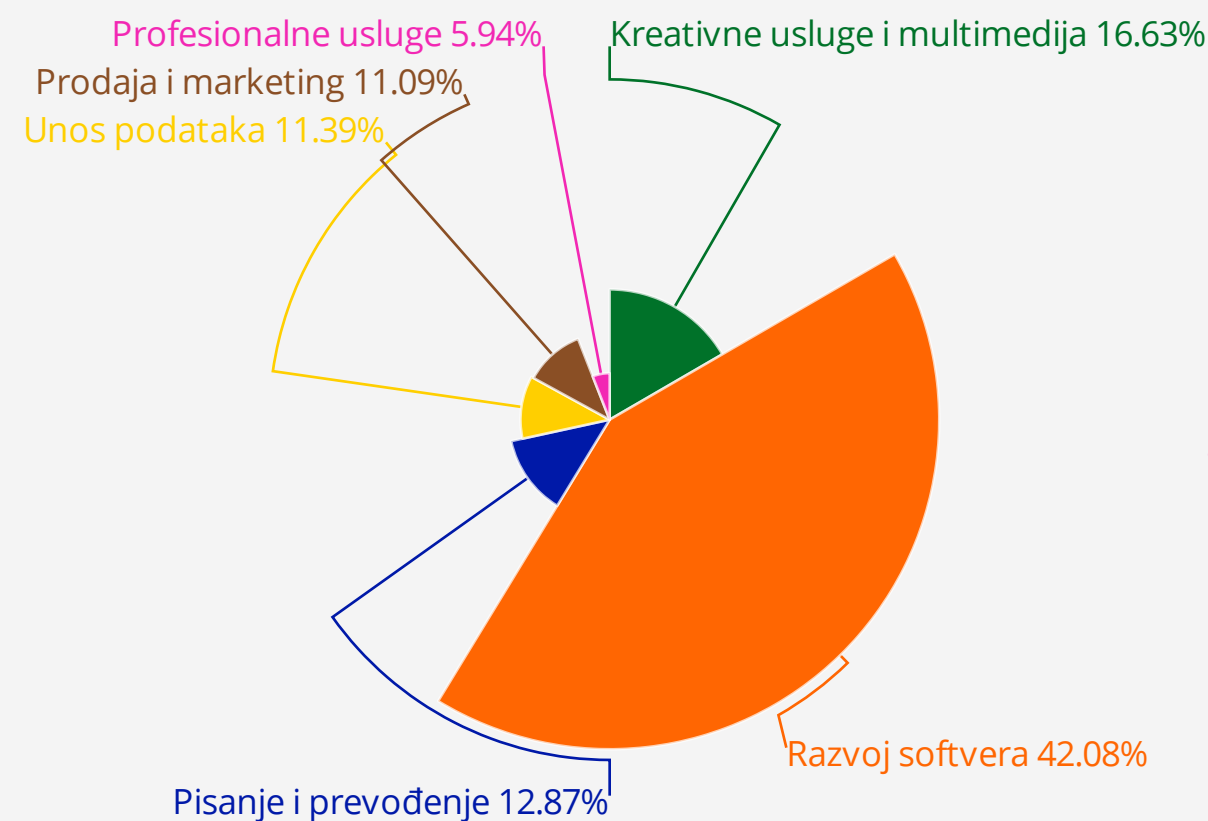
U regionima Azije i Okeanije postoji značajna tražnja za radnicima na platformama, a kada su u pitanju pojedinačne zemlje, primetnu potrebu za gig radnicima imaju Indija, Kanada i Australija. U nešto manjem obimu, takva potreba je izražena u afričkim zemljama i ostalim zemljama Severne i Južne Amerike.

GRAFIKON 7 Tražnja za gig radnicima

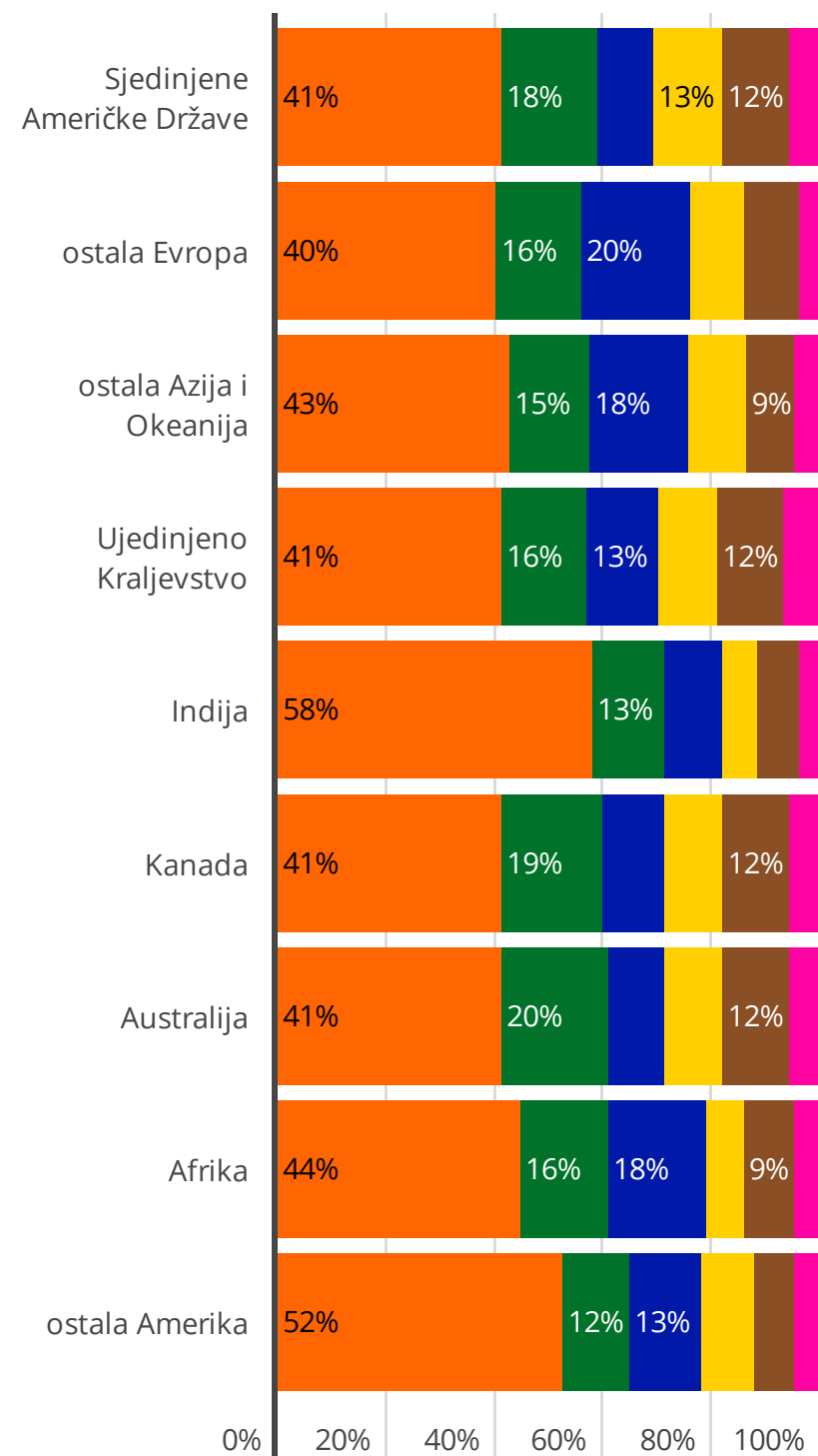
Kada je reč o tražnji za veštinama, odnosno profesijama, indikativno je da razvoj softvera, sa udelima od 40% do 60% predstavlja daleko najtraženiji oblik digitalnog rada.

Sledi zastupljenost veština iz domena kreativnih usluga i pisanja i prevođenja, dok je u manjoj meri izražena tražnja za ostalim profesijama, odnosno za administrativnim poslovima, prodaji i marketingu i profesionalnim uslugama.

GRAFIKON 8 Struktura tražnje za OLI profesijama na globalnom tržištu

Može se pretpostaviti da obimna ponuda veština iz domena razvoja softvera i kreativnih usluga u Ukrajini, Rumuniji i Srbiji delimično predstavlja i odgovor na veliku tražnju za takvim profesijama na globalnom tržištu.

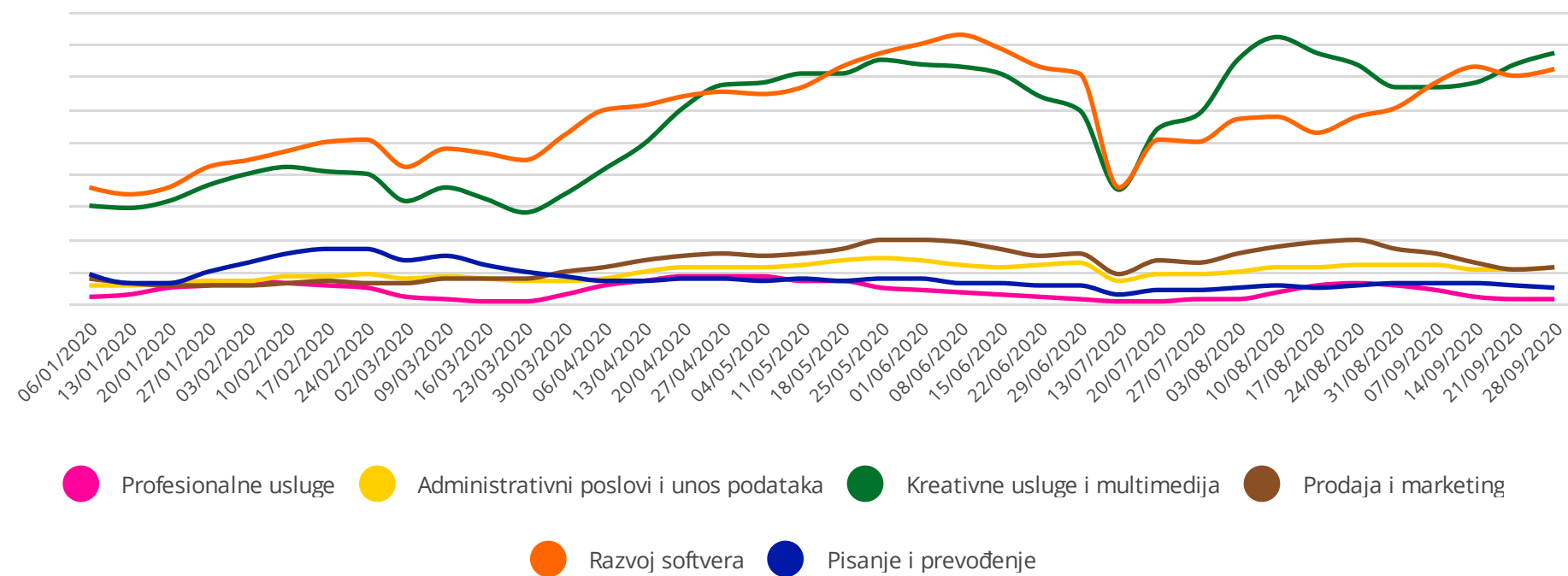

GRAFIKON 9 Struktura tražnje za OLI profesijama po zemljama

Pandemija i profesije: rast softverskih i kreativnih usluga, stagnacija ostalih veština

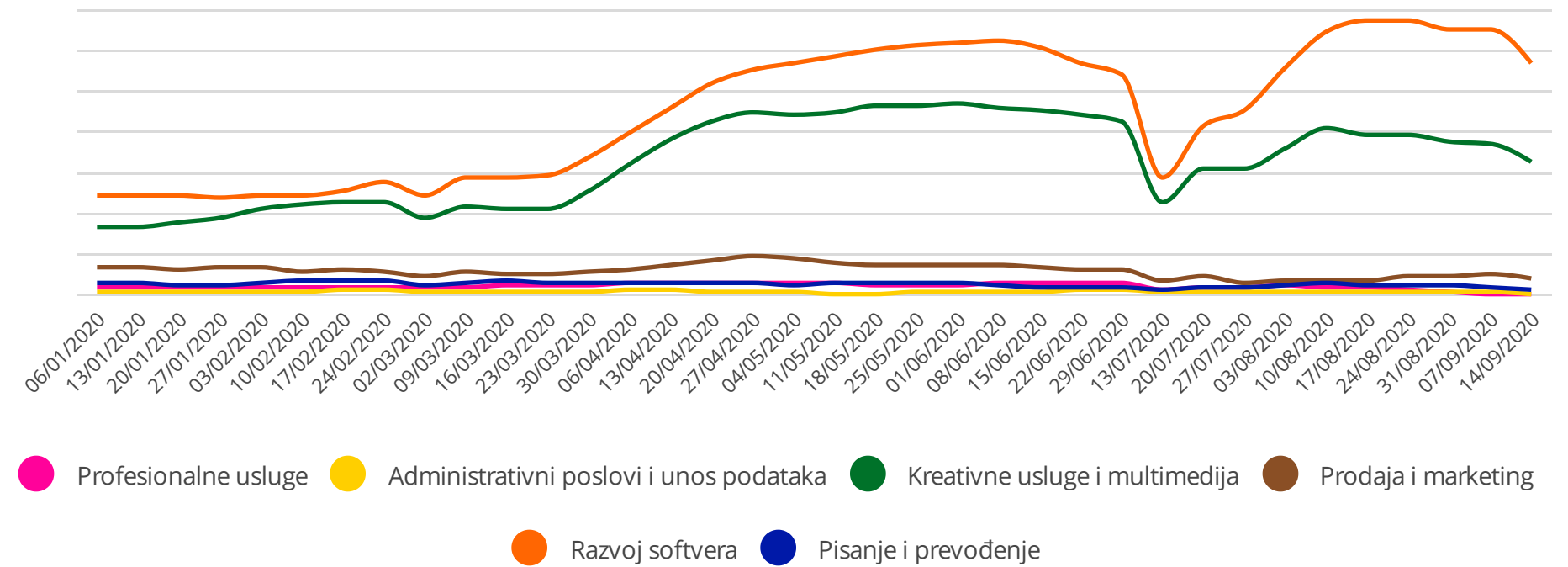
Osim što predstavljaju najzastupljeniji oblik ponuđenih usluga na platformama, veštine razvoja softvera nisu pretrpele negativne posledice ni tokom pandemije. Štaviše, ponuda ovih usluga nastavila je da raste i nakon pojave koronavirusa i uvođenja karantina.

Broj gig radnika iz Ukrajine koji nude usluge iz domena razvoja softvera i kreativnih veština, rastao je uporedo od marta, pa do kraja juna, a zatim početkom jula broj radnika obe profesije beleži kratkotrajan pad. Indikativan je porast u ponudi softverskih usluga za 61% od marta do juna 2020.

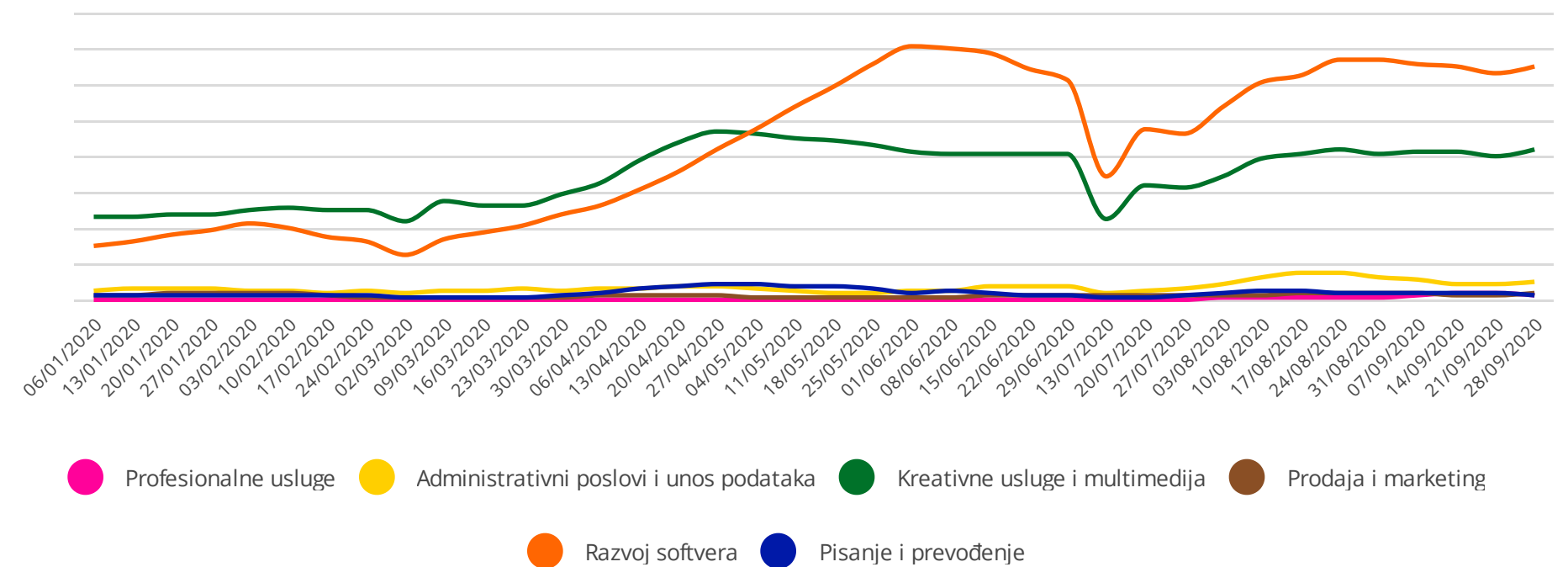
GRAFIKON 11 Kretanje broja rumunskih gig radnika po profesijama u doba pandemije

Broj srpskih digitalnih radnika koji nude softverske usluge rastao je tokom čitavog perioda karantina, odnosno od početka marta, pa do početka juna, da bi potom taj broj opao sredinom jula. Pozitivan trend je nastavljen već u istom mesecu, a krajem septembra zabeležen je višestruko veći fond radne snage iz domena softverskih usluga u odnosu na broj ovih radnika u periodu pre lock-down-a (prva nedelja marta). U okviru ove profesije početkom marta je radilo 619, a krajem septembra 3245 gig radnika. Ovakav skok, koji je zabeležio OLI, zahteva dodatnu pažnju.

GRAFIKON 10 Kretanje broja ukrajinskih gig radnika po profesijama u doba pandemije

U Rumuniji je broj radnika sa veštinama iz domena razvoja softvera od početka marta do početka juna 2020. gotovo udvostručen. Osim toga ponuda kreativnih usluga i multimedije kao OLI profesija zabeležila je najsnažniji porast tokom lock-down-a, pri čemu je najveći broj radnika koji nudi ove usluge dostignut početkom avgusta.

GRAFIKON 12 Kretanje broja srpskih gig radnika po profesijama u doba pandemije

Šta smo saznali?

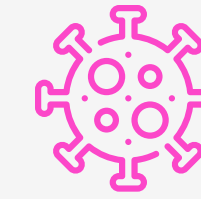
- ! Mereno prema obuhvaćenim platformama, u grupi tri analizirane zemlje, Ukrajina predstavlja najvećeg snabdevača digitalnom radnom snagom, pri čemu i na evropskom kontinentu predstavlja jednog od lidera po broju gig radnika.

- ! Protekom vremena jaz između Rumunije i Srbije u broju digitalnih radnika se smanjio, a Srbija je prema broju radnika na praćenim platformama prestigla Rumuniju.

- ! Višegodišnji kontinuirani rast broja gig radnika omogućio je da Srbija i Rumunija takođe zauzimaju značajne pozicije na digitalnom tržištu, ostavljajući iza sebe veće i naprednije ekonomije.

- ! U sve tri posmatrane zemlje, najučestalija je ponuda iz domena kreativnih i multimedijalnih usluga i razvoja softvera, što odgovara potrebama globalnog tržišta i generalnim trendovima na polju digitalnog rada.

Pandemija COVID-19 nije negativno uticala na rast broja radnika iz oblasti razvoja softvera i kreativnih usluga. Štaviše, dugoročan trend rasta broja gig radnika koji nude pomenute usluge u sve tri zemlje nastavljen je i tokom pandemije. Ponuda radne snage u okviru ostalih OLI profesija stagnira u 2020. godini.

Naravno, treba imati u vidu da je data analiza zasnovana na OLI bazi, koja obuhvata gig radnike sa samo četiri platforme.

S obzirom da OLI baza ne analizira brojne, u ovim zemljama popularne platforme (UpWork u Srbiji i Rumuniji, odnosno nacionalne i ruske platforme u Ukrajini), ostaje potreba za dodatnim analizama trendova i karakteristika digitalnog rada u Ukrajini, Rumuniji i Srbiji.

Reference

AnalyticsHelp (2018). <https://analyticshelp.io/blog/global-internet-freelance-market-overview-2018/>

Anđelković, B., Jakobi, T., Ivanović, V., Kalinić, Z., Bogičević, M., Lundin, S. & Radonjić, Lj. (2020, May, 8). Gigmetar. Public Policy Research Center. <http://gigmetar.publicpolicy.rs/>.

ILO, M. A., Bastrakova, A., & Kharchenko, N. (2018). Work on Digital Labour Platforms in Ukraine

Kässi, O., Hadley, C., & Lehdonvirta, V. (2019): Online Labour Index: Measuring the Online Gig Economy for Policy and Research. figshare. Dataset. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.3761562.v1648>

Kuek, S. C., Paradi-Guilford, C., Fayomi, T., Imaizumi, S., Ipeirotis, P., Pina, P., & Singh, M. (2015). The global opportunity in online outsourcing.

Otto Kässi, Vili Lehdonvirta, Online labour index: Measuring the online gig economy for policy and research, Technological Forecasting and Social Change, Volume 137, 2018, Pages 241-248.

OLI (2020). <https://ilabour.oii.ox.ac.uk/measuring-the-supply-of-digital-labour-how-the-oli-worker-supplement-is-constructed/>

Upwork (2020). https://www.upwork.com/search/profiles/?category_uid=531770282584862723&loc=serbia&pt=independent

